วิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติกับสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล

Nursing Practicum Methods and Competency to Care for Older Adults in Community among Nursing Students

สุภารัตน์ พิสัยพันธุ์, Ph.D., Suparat Phisaiphanth, Ph.D.[1]*
เนตรนภา กาบมณี, ปร.ด., Natenapa Kabmanee, Ph.D.[2]
เปรมฤดี บริบาล, พย.ม., Preamruedee Boriban, M.N.S.[3]
วนิดา ศรีพรหมษา, ปร.ด., Wanida Sripromsa, Ph.D.[1]
จิตตานันท์ ศรีสุวรรณ์, พย.ม., Jittanun Srisuwan, M.N.S.[4]
[1]อาจารย์ ดร., วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก
[1]Lecturer, Ph.D., Boromarajonani College of Nursing Udon Thani, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute
[2]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก
[2]Assistant Professor, Ph.D., Boromarajonani College of Nursing Udon Thani, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute
[3]อาจารย์, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก
[3]Lecturer, Boromarajonani College of Nursing Udon Thani, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute
[4]พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก
[4]Registered nurse, Senior professional level, Boromarajonani College of Nursing Udon Thani, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute

**Corresponding Author Email: sp8hd@bcnu.ac.th*

Received: April 4, 2024 Revised: June 3, 2024 Accepted: June 12, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงความสัมพันธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติและสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี จังหวัดอุดรธานี โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย จำนวน 115 คน ดำเนินการเก็บข้อมูลในเดือนพฤษภาคม 2565 โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบบันทึกคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนภาคปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ และแบบประเมินสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานด้วยสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.88, SD = .40) มีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนรายด้านแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนด้านการทำงานเป็นทีมสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.39, SD = .47) และมีสมรรถนะด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 3.64, SD = .47) วิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ ได้แก่ การฝึกปฏิบัติในชุมชนมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน (r_s = .19, p<.05) ในขณะที่วิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ได้แก่ กรณีศึกษา (r_s = .10, p>.05) การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล (r_s = .12, p>.05) การสะท้อนคิด (r_s = .002, p>.05) และการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (r_s = .02, p>.05) ไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล การศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่า ควรจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรัง และการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น ซอฟต์แวร์สถานการณ์จำลอง หรือแอนิเมชันที่แสดงถึงการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาพัฒนาสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: *การสอนภาคปฏิบัติทางการพยาบาล สมรรถนะ ผู้สูงอายุ ชุมชน*

Abstract

This correlational research aimed to study competency to care for older adults in community, and to determine the relationship between nursing practicum methods and competency to care for older adults in community among nursing students at Boromarajonani College of Nursing Udon Thani, Udon Thani Province. Samples were 115 baccalaureate nursing students who were randomly selected. Data were collected during May 2022 by using the Demographic Questionnaire, the Nursing Practicum Methods Record Form, and the Competency to Care for Older Adults in Community among Nursing Students Questionnaire. The data were analyzed by using descriptive statistics and Spearman's rank correlation coefficients of significance statistic at the .05 level. Results showed that nursing students rated their overall score of competency to care for older adults in community as a high level ($\bar{X}$ = 3.88, SD = .40). They reported high levels of competence in all categories with the category of team working competency as highest score ($\bar{X}$ = 4.39, SD = .47) and the category of caring for older adults with chronic diseases competency as lowest score ($\bar{X}$ = 3.64, SD = .47). Moreover, the relationship between community practice and competency to care for older adults in community was slightly positive (r_s = .19, p<.05). However, the relationship between case study (r_s = .10, p>.05), case conference (r_s = .12, p>.05), reflection (r_s = .002, p>.05) and project-based learning (r_s = .02, p>.05) with competency to care for older adults in community

were not related. Henceforth, the study recommends preparing nursing students for caring for older adults with chronic diseases before their clinical nursing practicum and suggests using digital platforms like virtual simulations and animations to improve their competency in community care for older adults.

Keywords: *nursing practicum, competency, older adults, community*

บทนำ

การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย ส่งผลทำให้ความต้องการการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในระบบสุขภาพเพิ่มสูงขึ้น ความต้องการพยาบาลวิชาชีพที่มีสมรรถนะสูงในการพยาบาลผู้สูงอายุจึงเพิ่มขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากวัยสูงอายุมีโอกาสที่จะเกิดความเจ็บป่วยได้ง่ายจากความเสื่อมของร่างกายตามวัย (อุษณีย์ อังคะนาวิน และคณะ, 2561) การจัดการศึกษาทางการพยาบาลจึงมุ่งพัฒนานักศึกษาพยาบาลให้มีความพร้อมและมีสมรรถนะด้านการพยาบาลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักจะอาศัยอยู่กับครอบครัวในชุมชน การพัฒนาสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพจึงเป็นภารกิจที่สำคัญที่สถาบันการศึกษาพยาบาลถือเป็นหน้าที่รับผิดชอบที่ต้องจัดการศึกษาให้นักศึกษาพยาบาลเกิดสมรรถนะด้านการพยาบาลตามมาตรฐานวิชาชีพและตอบสนองปัญหาสุขภาพและความต้องการด้านสุขภาพของผู้รับบริการในแต่ละบริบท (อารีรัตน์ ขำอยู่, 2564)

สมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพในการให้การพยาบาลผู้สูงอายุครอบคลุมองค์รวม ทั้งการจัดการดูแลผู้สูงอายุรายกรณี การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค การเสริมสร้างพลังอำนาจ ตระหนักถึงจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุและการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการดูแลผู้สูงอายุ (กิตติพร เนาว์สวรรณ, ประไพพิศ สงหเสม, และวัลทณี นาคศรีสังข์, 2560) ดังนั้นสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาพยาบาลในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนจึงประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ความสามารถในการเข้าถึงชุมชน การทำงานเป็นทีม และการจัดการข้อมูลทางสุขภาพ (นฤมล อเนกวิทย์ และคณะ, 2560) การศึกษาสมรรถนะของนักศึกษาพยาบาลในการดูแลผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญเพราะเป็นการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาพยาบาลในการดูแลผู้สูงอายุเมื่อสำเร็จเป็นพยาบาลวิชาชีพ อันเป็นการสร้างความมั่นใจแก่ผู้สูงอายุและครอบครัวในการได้รับการดูแลที่มีมาตรฐานของวิชาชีพ ด้วยความเอื้ออาทร หากนักศึกษาพยาบาลที่จะสำเร็จการศึกษาเป็นพยาบาลในอนาคตมีสมรรถนะที่ไม่เพียงพอในการดูแลผู้สูงอายุ จะทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพและความปลอดภัยในการดูแลผู้สูงอายุ และสะท้อนถึงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาทางการพยาบาล

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ได้ทำการศึกษาสมรรถนะการพยาบาลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลพบว่า นักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี มีสมรรถนะการพยาบาลผู้สูงอายุในชุมชนอยู่ในระดับดี โดยมีสมรรถนะ

ด้านจริยธรรม สมรรถนะด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจและคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุ สมรรถนะด้านการส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม และสมรรถนะด้านการสืบค้นและการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ตามลำดับ (สิริอร ข้อยุ่น, ภาสินี โทอินทร์ และ วัจนา สุคนธวัฒน์, 2562) นอกจากนี้การศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการสุขภาวะชุมชนของนักศึกษาพยาบาลยังพบว่า นักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้สมรรถนะด้านการจัดการสุขภาวะชุมชนโดยรวมของตนอยู่ในระดับมาก และอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติก็ประเมินนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 ว่ามีสมรรถนะด้านการจัดการสุขภาวะชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (ญนัท วอลเตอร์, อรุณี ชุนหบดี, และศักดิ์สิทธิ์ สามทิศ, 2563)

อย่างไรก็ตามจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นวงกว้างในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2563 ที่ทำให้ประชาชนต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อและมีโอกาสเสียชีวิตมากกว่าคนทั่วไปเนื่องด้วยสภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรง มีโรคประจำตัวและภูมิคุ้มกันลดลงตามวัย (กุลวดี กุลสุนทร, เกศรินทร์ วิงพัฒน์, โชติ บดีรัฐ, 2564) ทำให้ผู้สูงอายุต้องลดการพบปะบุคคลอื่นนอกบ้านเพื่อป้องกันการติดเชื้อ ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลภาคปฏิบัติที่จำเป็นต้องอาศัยการสอนแบบเผชิญหน้าต้องมีการฝึกปฏิบัติกับบุคคล เพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีทักษะในการปฏิบัติและเกิดการพัฒนาสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ทำให้โอกาสของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลทำได้ลดลง (อารี ชีวเกษมสุข, 2564) อาจส่งผลทำให้มีสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนแตกต่างจากในอดีต จึงเป็นที่น่าสนใจว่าสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลเป็นอย่างไรระหว่างที่มีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และวิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติลักษณะใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล

เมื่อได้ทบทวนการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลและวิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติยังมีจำกัด โดยการศึกษาของกิตติพร เนาว์สุวรรณ และคณะ พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านการพยาบาลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล ได้แก่ ปัจจัยคุณลักษณะนักคิดเชิงวิเคราะห์และปัจจัยด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ (กิตติพร เนาว์สุวรรณ, นภชา สิงห์วีรธรรม และสิริวรรณ ธัญญผล, 2561) ซึ่งการศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในบริบทโดยทั่วไปซึ่งไม่ได้เน้นการศึกษาปัจจัยด้านรูปแบบการเรียนการสอนโดยตรงที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในบริบทของการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน และการศึกษาของอารยา เจรนุกุลและแสงเดือน พรมแก้วงาม (2564) เกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาที่ผ่านมายังไม่ทราบแน่ชัดถึงปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนดังกล่าว

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติกับสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลในช่วงที่เริ่มมีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนการฝึกการปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุและสร้างเสริมสมรรถนะของนักศึกษาพยาบาลด้านการพยาบาลผู้สูงอายุในชุมชนที่สอดคล้องกับกับบริบทและความต้องการ

การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติและสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงความสัมพันธ์ (Correlational research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่สิ้นสุดการฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ ในเดือนพฤษภาคม 2565 จำนวน 146 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี ที่สิ้นสุดการฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ ในเดือนพฤษภาคม 2565 โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกเข้าของกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ทั้งเพศชายและเพศหญิง 2) สิ้นสุดการฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ และ 3) มีความยินดีที่จะร่วมโครงการวิจัย ส่วนเกณฑ์การคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ที่ฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ น้อยกว่าร้อยละ 80 ของระยะเวลาที่กำหนด ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 โดยการใช้โปรแกรม G*Power การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการการศึกษาเชิงความสัมพันธ์ กำหนดการทดสอบสมมติฐานเป็นทางเดียว กำหนดขนาดอิทธิพลระดับปานกลางเท่ากับ .30 ค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05 และอำนาจทดสอบเท่ากับ .95 (Faul, Erdfelder, Buchner, & Lang, 2009) ทำการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 115 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

2.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถาม 8 ข้อ เกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การติดต่อสื่อสารกับผู้สูงอายุที่เป็นญาติพี่น้องในรอบปีที่ผ่านมา การติดต่อสื่อสารกับผู้สูงอายุอื่นที่ไม่ใช่ญาติในรอบปีที่ผ่านมา ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยสูงอายุ จำนวนผู้ป่วยสูงอายุทั้งหมดที่เคยดูแล และการมีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในครอบครัว

2.2 แบบบันทึกผลสัมฤทธิ์การเรียนปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล เป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นตารางรายชื่อนักศึกษาพยาบาลและรายการผลคะแนนรวมของ 1) การฝึกปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุ 2) การสอนโดยใช้กรณีศึกษา 3) การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล 4) การสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน และ 5) การสะท้อนคิด

2.3 แบบประเมินสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน พัฒนาโดย นิสากร วิบูลชัย และนฤมล เอนกวิทย์ (2558) สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 52 ข้อ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค จำนวน 10 ข้อ 2) การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง จำนวน 13 ข้อ 3) การเข้าถึงชุมชน จำนวน 11 ข้อ 4) การทำงานเป็นทีม จำนวน 9 ข้อ และ 5) การจัดการข้อมูลทางสุขภาพ จำนวน 9 ข้อ โดยมีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง มีสมรรถนะระดับมากที่สุด, 4 หมายถึง มีสมรรถนะ

ระดับมาก, 3 หมายถึง มีสมรรถนะระดับปานกลาง, 2 หมายถึง มีสมรรถนะระดับน้อย, 1 หมายถึง มีสมรรถนะระดับน้อยที่สุด การแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ยดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 แสดงถึงมีสมรรถนะมากที่สุด, คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 แสดงถึงมีสมรรถนะมาก คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 แสดงถึงมีสมรรถนะปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 แสดงถึงมีสมรรถนะน้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 แสดงถึงมีสมรรถนะน้อยที่สุด (นิสากร วิบูลชัย และนฤมล เอนกวิทย์, 2558)

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบประเมินสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) และการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และนำแบบประเมินที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 ของวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม จำนวน 30 คน วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficiency) เท่ากับ .96 (นิสากร วิบูลชัย และนฤมล เอนกวิทย์, 2558) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง .67-1.00 แก้ไขปรับปรุงแบบประเมินเพิ่มเติมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ทดสอบค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ .94

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเข้าพบผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลฯ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ผู้วิจัยดำเนินการบันทึกข้อมูลคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนภาคปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลจากงานทะเบียนและประเมินผล วิทยาลัยพยาบาลฯ จากนั้นผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 ตามคุณสมบัติที่กำหนด โดยการสุ่มอย่างง่าย ผู้วิจัยชี้แจ้งวัตถุประสงค์ รายละเอียดการดำเนินการวิจัย และการพิทักษ์สิทธิ์แก่กลุ่มตัวอย่างและขอความร่วมมือต่อกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และแบบประเมินสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ให้กลุ่มตัวอย่างตอบตามความคิดเห็นของตนเอง โดยใช้เวลาในการทำแบบสอบถามประมาณ 15-20 นาที ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน โดยใช้สถิติเชิงพรรณา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติกับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน (Spearman's rank correlation coefficients) เนื่องจากผลการทดสอบสถิติ Kolmogorov-Sminov test พบว่า ข้อมูลวิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติกับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนกระจายตัวไม่เป็นแบบโค้งปกติ

6. การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี ใบรับรองเลขที่ 300/05/2565 ผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย การเข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นไป

ตามความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่าง โดยให้กลุ่มตัวอย่างได้อ่านเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยและลงนามในยินยอมเข้าร่วมการวิจัย การนำเสนอข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างเป็นการนำเสนอในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างสามารถยกเว้นการตอบคำถามที่ทำให้รู้สึกไม่สบายใจและสามารถปฏิเสธหรือยกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยซึ่งจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังสิ้นสุดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุเรียบร้อยแล้ว โดยจะไม่มีผลกระทบต่อการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 95.65) มีอายุระหว่าง 19-29 ปี และมีอายุเฉลี่ย 21.17 ปี ($\bar{X}$ = 21.17, SD = 3.23) มีสถานภาพสมรสโสด (ร้อยละ 100.00) ประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างเคยติดต่อสื่อสารกับผู้สูงอายุที่เป็นญาติพี่น้องของตนทุกสัปดาห์ในรอบปีที่ผ่านมา (ร้อยละ 42.60) ร้อยละ 39.13 ของกลุ่มตัวอย่างมีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้สูงอายุอื่นที่ไม่ใช่ญาติทุกสัปดาห์ในรอบปีที่ผ่านมา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยสูงอายุ (ร้อยละ 97.39) ร้อยละ 47.83 ของครอบครัวกลุ่มตัวอย่างมีผู้สูงอายุอาศัยร่วมอยู่ด้วย

2. สมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.88, SD = .40) และมีคะแนนสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมสูงที่สุด ($\bar{X}$ =4.39, SD = .47) รองลงมาได้แก่ ด้านการเข้าถึงชุมชน ($\bar{X}$ = 3.91, SD = .49) ด้านการจัดการข้อมูลทางสุขภาพ ($\bar{X}$ = 3.80, SD = .51) ด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ($\bar{X}$ = 3.76, SD = .43) และด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ($\bar{X}$ = 3.64, SD = .47)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติและสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล พบว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ได้แก่ กรณีศึกษา (r_s = .10, p>.05) การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล (r_s = .12, p>.05) การสะท้อนคิด (r_s = .002, p>.05) และการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (r_s = .02, p>.05) ไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล มีเพียงการฝึกปฏิบัติจริงที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน (r_s = .19, p<.05) (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติและสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางคลินิก	สมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน	
	(r_s)	**p-value**
- การฝึกปฏิบัติ	.19	.04*
- กรณีศึกษา	.10	.31
- การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล	.12	.21
- การสะท้อนคิด	.002	.98
- การสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน	.02	.86

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า .05*

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติและสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล สามารถอภิปรายผลและให้ข้อเสนอแนะตามประเด็นข้อค้นพบ ดังนี้

1. สมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล

กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.88, SD = .40) ทั้งนี้อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทุกรายได้เรียนวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุภาคทฤษฎีและผ่านการฝึกประสบการณ์การปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุในชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยสูงอายุ (ร้อยละ 97.39) ประกอบกับเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ร่วมครอบครัว (ร้อยละ 47.83) ซึ่งการที่นักศึกษาพยาบาลมีโอกาสปฏิสัมพันธ์ เคยเข้าร่วมทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุ และมีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ ตลอดจนการอาศัยอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ มีผลต่อสมรรถนะด้านการพยาบาลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล (กิตติพร เนาว์สุวรรณ, ปฐมามาศ โชติบัณ, 2560) จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้สึกคุ้นเคยกับผู้สูงอายุและรับรู้ว่าตนเองมีสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่านักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนอยู่ในระดับมาก (พัชรี แวงวรรณ และนิสากร วิบูลชัย, 2560; สิริอร ข้อยุ่น และคณะ, 2562)

เมื่อพิจารณาสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนด้านการทำงานเป็นทีมสูงที่สุดและคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังน้อยที่สุด ซึ่งผลการศึกษาคล้ายคลึงกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนด้านการทำงานเป็นทีมมากที่สุดและด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังน้อยที่สุดเช่นกัน (พัชรี แวงวรรณ และนิสากร วิบูลชัย, 2560) ซึ่งอภิปรายได้ว่าการที่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้มีสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนด้านการทำงานเป็นทีมสูงสุด อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีโอกาสได้ทำกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นร่วมกัน ทำให้เกิดการตั้งเป้าหมาย วางแผน และทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าตนเองมีสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนด้านการทำงานเป็นทีมสูงสุด ส่วนการที่กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังน้อยที่สุด อาจเนื่องจากการที่กลุ่มตัวอย่างถึงแม้จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคและการเจ็บป่วยเรื้อรังที่เป็นปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุแต่ยังขาดประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เนื่องจากการฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุในครั้งนี้เป็นการฝึกปฏิบัติในชุมชนเป็นครั้งแรก ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์และทักษะในการเข้าถึงชุมชนเพื่อที่จะสามารถเข้าใจในบริบทสภาพแวดล้อม และรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุแต่ละรายที่มีผลต่อภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุมักมีลักษณะการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังหลายโรคร่วมกัน (Multipathological diseases) ทำให้มีความซับซ้อนในการดูแล อีกทั้งธรรมชาติของผู้สูงอายุมักมีความเสื่อมตามวัย มีกลุ่มอาการผู้สูงอายุ (Geriatric syndromes) ทำให้ความสามารถในการได้ยิน ความสามารถในการคิดและการสื่อสารลดลง จึงส่งผลทำให้การซักประวัติการรวบรวมข้อมูลของผู้สูงอายุทำได้ลำบาก (Roller-Wirnsberger, Thurner, Pucher, Lindner, & Wirnsberger, 2019) นอกจากนี้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่

ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมักอาศัยอยู่ตามลำพังในขณะที่ลูกหลานหรือญาติต้องไปทำงานในช่วงกลางวัน จึงทำให้ขาดผู้ดูแลที่จะช่วยให้ข้อมูลการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุ จึงทำให้การประเมินภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุอาจทำได้ไม่ครอบคลุมในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ประกอบกับในขณะที่เริ่มมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้กลุ่มตัวอย่างต้องยุติการฝึกปฏิบัติงาน ไม่สามารถประเมินภาวะสุขภาพในผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังที่มีความซับซ้อนได้อย่างเป็นองค์รวม ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคม การค้นหาปัญหาของผู้สูงอายุ การจัดลำดับความสำคัญปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุและครอบครัวจึงทำได้ไม่เต็มที่ โอกาสในการที่จะติดตามดูแลอาการผู้สูงอายุต่อเนื่องที่บ้านลดลง จึงส่งผลทำให้การวางแผนการพยาบาลที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุและครอบครัวทำได้ยาก จึงทำให้สมรรถนะด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังนี้ลดน้อยลงกว่าทุกด้าน

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาครั้งนี้แตกต่างจากผลการวิจัยที่ผ่านมาที่พบว่านักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุด้านจริยธรรม (สิริอร ข้อยุ่น และคณะ, 2562) และด้านการตระหนักรู้ในตนเองและด้านปัญญาในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุสูงสุด (ปัทมา ผ่องศิริ และคณะ, 2564) ทั้งนี้อาจเนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ประเมินด้านต่าง ๆ ของสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุมีความแตกต่างกัน โดยการศึกษาของสิริอร ข้อยุ่นและคณะ (2562) ใช้แบบประเมินสมรรถนะการพยาบาลผู้สูงอายุในชุมชนที่ปรับปรุงจากแบบสอบถามสมรรถนะด้านการพยาบาลผู้สูงอายุโดยทั่วไป ประกอบด้วยสมรรถนะการพยาบาลผู้สูงอายุ 4 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม ด้านการสืบค้นและการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจและคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุ และด้านจริยธรรม รวมทั้งหมด 38 ข้อ (สิริอร ข้อยุ่น และคณะ, 2562) และการศึกษาของปัทมา ผ่องศิริ และคณะ (2564) ใช้แบบประเมินสมรรถนะการพยาบาลผู้สูงอายุที่ปรับปรุงจากแบบสอบถามสมรรถนะการเรียนรู้ทั่วไป 4 ด้าน ประกอบด้วยสมรรถนะด้านความรู้ ด้านปัญญา และด้านตระหนักรู้ในตนเอง (ปัทมา ผ่องศิริ และคณะ, 2564) ในขณะที่แบบสอบถามสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่มุ่งเน้นที่จะประเมินองค์ประกอบของสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนอันประกอบด้วย ด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ด้านการเข้าถึงชุมชน ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการจัดการข้อมูลทางสุขภาพ จำนวน 52 ข้อ จึงทำให้ผลการประเมินสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนแตกต่างกัน นอกจากนี้การศึกษาของปัทมา ผ่องศิริ และคณะ (2564) ที่พบว่านักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุด้านการตระหนักรู้ในตนเองและด้านปัญญาในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากความแตกต่างของลักษณะกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาของปัทมา ผ่องศิริ และคณะ (2564) ได้แก่ นักศึกษาพยาบาลอินโดนีเซียและนักศึกษาพยาบาลไทย ซึ่งอาจเกิดความแตกต่างของประเพณีวัฒนธรรมที่อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างมีมุมมองต่อสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุด้านต่าง ๆ แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของกิตติพร เนาว์สุวรรณ และนภชา สิงห์วีรธรรม (2562) ที่พบว่า วัฒนธรรมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสมรรถนะด้านการพยาบาลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล

2. ความสัมพันธ์ของวิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติและสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล

วิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติโดยการให้นักศึกษาพยาบาลได้ฝึกปฏิบัติจริงมีความสัมพันธ์

กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล ทั้งนี้ อาจอธิบายได้ว่า การสอนโดยการปฏิบัติจริงช่วยให้นักศึกษาพยาบาลได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะที่จำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เช่น การวัดความดันโลหิต การออกกำลังกายเพื่อป้องกันการหกล้ม การช่วยเหลือพยุงผู้สูงอายุลุกขึ้นยืนหรือเดิน ซึ่งการฝึกฝนเหล่านี้ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลมีความมั่นใจและคล่องแคล่วในการปฏิบัติงานจริง นอกจากนี้วิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติโดยการปฏิบัติจริงอาจช่วยให้นักศึกษาพยาบาลได้มีโอกาสพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร เรียนรู้วิธีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับผู้สูงอายุ ครอบครัว และผู้ดูแล ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาพยาบาลสามารถเข้าใจความต้องการของผู้สูงอายุ อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและการรักษาให้ผู้สูงอายุและครอบครัวเข้าใจ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สูงอายุและครอบครัว นอกจากนี้การสอนโดยการปฏิบัติจริงจะช่วยพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้วิธีการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ การฝึกฝนทักษะนี้ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลสามารถประเมินสภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ระบุปัญหาสุขภาพ วางแผนการดูแลผู้สูงอายุและตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษา การสอนโดยการปฏิบัติจริงยังช่วยให้นักศึกษาพยาบาลเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพทั่วไปของผู้สูงอายุ ความต้องการทางสังคมและอารมณ์ และวิธีการดูแลผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม การสอนโดยการปฏิบัติจริงให้นักศึกษาพยาบาลมีโอกาสทำงานกับผู้สูงอายุในชุมชนจริง ประสบการณ์เหล่านี้ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ เข้าใจปัญหาและความท้าทายที่ผู้สูงอายุเผชิญ พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้สูงอายุ ครอบครัวและผู้ดูแล ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้การสอนทางคลินิกโดยการให้นักศึกษาพยาบาลได้ลงมือปฏิบัติจริงมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล

วิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติโดยใช้กรณีศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล ทั้งนี้อาจเป็นได้ว่าการสอนโดยใช้กรณีศึกษาเป็นวิธีการสอนที่ใช้สถานการณ์สมมติเพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านการวิเคราะห์และแก้ปัญหา อย่างไรก็ตามกรณีศึกษาที่นำมาใช้สอนอาจแตกต่างจากปัญหาการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนที่กลุ่มตัวอย่างได้ประสบจริง ประกอบกับการสอนโดยใช้กรณีศึกษาไม่ได้เน้นการฝึกทักษะการปฏิบัติจริง นักศึกษาไม่มีโอกาสฝึกฝนทักษะที่จำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เช่น การเข้าถึงชุมชน การทำงานเป็นทีม และการจัดการข้อมูลทางสุขภาพ จึงทำให้การสอนโดยใช้กรณีศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

วิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติโดยใช้การประชุมปรึกษาทางการพยาบาลไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล ทั้งนี้อาจเป็นได้ว่าการประชุมปรึกษาทางการพยาบาลมักมีผู้เข้าร่วมประชุมปรึกษาทางการพยาบาลที่จำกัดเฉพาะอาจารย์และนักศึกษา ต่างจากการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนซึ่งอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ครอบครัว ชุมชน มีบริบทการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนที่หลากหลายปัญหา ความต้องการ และทรัพยากร ประกอบกับในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ต้องใช้รูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียนที่เน้นทฤษฎีต่างจากการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนซึ่งเน้นการปฏิบัติจริง ทำให้นักศึกษาพยาบาลไม่มีโอกาสทำงานร่วมกับผู้ที่มีส่วนร่วมอื่น ๆ ในการดูแลผู้สูงอายุ เช่น ผู้ดูแลผู้สูงอายุ หรือภาคีเครือข่ายชุมชน เพื่อวางแผนการดูแลที่เหมาะสมกับปัญหาและความต้องการ และความสามารถของผู้สูงอายุในชุมชน การประชุมปรึกษาทางการพยาบาลบางครั้งอาจขาดการ

ให้ความสำคัญกับการรับฟังและการเข้าใจความต้องการและประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาแผนการดูแลที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามความต้องการของผู้สูงอายุ จึงทำให้การสอนโดยใช้การประชุมปรึกษาทางการพยาบาลไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

วิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติโดยใช้การสะท้อนคิดไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าการสะท้อนคิดแม้จะมีประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการตัดสินใจ แต่ไม่สามารถส่งผลต่อสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลได้โดยตรง เนื่องจากการสะท้อนคิดมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์เหตุการณ์และประสบการณ์ที่ผ่านมา แต่นักศึกษาพยาบาลยังขาดการฝึกปฏิบัติจริงในการดูแลผู้สูงอายุในสถานการณ์จริง นักศึกษาพยาบาลมีการฝึกปฏิบัติน้อย ทำให้โอกาสในการสะท้อนคิดหลังการฝึกปฏิบัติจึงทำได้น้อยลง การดูแลผู้สูงอายุในชุมชนต้องการทักษะเฉพาะทาง เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการประเมินภาวะสุขภาพ ทักษะการเข้าถึงชุมชน ซึ่งการสอนโดยการสะท้อนคิดอาจไม่ได้เน้นพัฒนาทักษะเหล่านี้ จึงทำให้การสะท้อนคิดไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ในขณะที่การศึกษาที่ผ่านมากลับพบว่า การสะท้อนคิดเป็นขั้นตอนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้กระบวนการพยาบาลที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาพยาบาลเกิดสมรรถนะการจัดการสุขภาพชุมชน (ราตรี อร่ามศิลป์, อรภิชา บรรเทาวงษ์, และอรพินท์ สุทธิสหัส, 2566)

วิธีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติโดยใช้โครงงานเป็นฐานไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า การสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานอาจช่วยพัฒนาทักษะบางประการ เช่น ทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม และความคิดสร้างสรรค์ แต่ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่ทักษะเฉพาะทางที่จำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุเช่น การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังจึงทำให้การสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Hanklang and Sivasan (2021) ที่พบว่า การสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานช่วยเพิ่มสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน และการศึกษาของนุชนาฏ วัฒนศิริ, พิศุลี สร้อยโมรี และชาริโต อาร์ครุซ (2565) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานมีผลต่อสมรรถนะการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ ทั้งนี้อาจเนื่องจากสมรรถนะการเรียนภาษาอังกฤษมีความแตกต่างจากสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สถาบันการศึกษาควรจัดให้นักศึกษาพยาบาลได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติจริงในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน อย่างไรก็ตาม กรณีที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นักศึกษาพยาบาลไม่สามารถฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงได้ ควรมีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น ซอฟต์แวร์สถานการณ์จำลองหรือแอนิเมชันที่แสดงถึงการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาพัฒนาสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังน้อยที่สุด เนื่องจากยังขาดประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ที่อาจมีการเจ็บป่วยซับซ้อนเรื้อรังและมีความเสื่อมตามวัย ดังนั้นเสนอแนะให้การจัดการเรียนการสอนปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ

ควรมีการมอบหมายให้ผู้เรียนได้ดูแลผู้สูงอายุที่ไม่มีความซับซ้อนของโรคมากนัก เนื่องจากนักศึกษายังเรียนอยู่ในชั้นปีที่ 2 จึงอาจไม่สามารถเข้าใจและดูแลผู้สูงอายุได้ครอบคลุมในช่วงเวลาการฝึกที่จำกัด และอาจมีการสืบค้นประวัติผู้สูงอายุโดยใช้วิธีการอื่น ๆ เช่น ใช้ข้อมูลจากหน่วยบริการในพื้นที่ โทรศัพท์ หรือ Line กับสมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุ และควรมีการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังเพื่อช่วยให้นักศึกษาสามารถพัฒนาให้เกิดสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคและด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำาวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล เช่น ความรู้และทักษะของนักศึกษาพยาบาล บทบาทของอาจารย์ผู้สอน การสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชนของผู้สูงอายุ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กิตติพร เนาว์สุวรรณ, และนภชา สิงห์วีรธรรม. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะด้านการพยาบาลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา. *วารสารวิชาการราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์, 1*(2), 67-79.

กิตติพร เนาว์สุวรรณ, นภชา สิงห์วีรธรรม, และสิริวรรณ ธัญญผล. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการพยาบาลด้านผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์, 10*(1), 56-68.

กิตติพร เนาว์สุวรรณ, ประไพพิศ สิงหเสม, และวัลทณี นาคศรีสังข์. (2560). สมรรถนะที่จำเป็นต่อการดูแลผู้สูงอายุของพยาบาลวิชาชีพเมื่อเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 27*(1), 1-11.

กิตติพร เนาว์สุวรรณ, และปฐมามาศ โชติบัณ. (2560). ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ ประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุ และการอาศัยอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุที่มีผลต่อสมรรถนะด้านการพยาบาลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสงขลา. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4*(2), 59-68.

กุลวดี กุลสุนทร, เกศรินทร์ วิงพัฒน์, และโชติ บดีรัฐ. (2564). แนวทางการดูแลผู้สูงอายุในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 6*(11), 288-302.

ญนัท วอลเตอร์, อรุณี ชุนหบดี, และศักดิ์สิทธิ์ สามทิศ. (2563). สมรรถนะด้านการจัดการสุขภาวะชุมชนของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ตรัง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 40*(1), 47-61.

นฤมล เอนกวิทย์, นิสากร วิบูลชัย, พัชรี นุ่มแสง, สกาวรัตน์ ไกรจันทร์, พัชรี แวงวรรณ, และชนิสรา แสนยบุตร. (2561). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 28*(1), 88-102.

นิสากร วิบูลชัย, และนฤมล เอนกวิทย์. (2558). *การพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน* (รายงานการวิจัย). มหาสารคาม: วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม.

นุชนาฏ วัฒนศิริ, พิศุลี สร้อยโมรี, และชาริโต อาร์ ครุซ. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานที่มีผลต่อสมรรถนะและเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์. *วารสารรัชต์ภาคย์, 16*(44), 414-430.

ปัทมา ผ่องศิริ, นภัทร บุญเทียม, พิสมัย วงศ์สง่า, พรทิพย์ แก้วสิงห์, สกลสุภา อภิชัชบุญโชค, จรูญศรี มีหนองหว้า, และอัญชลี ฐิตะสาร. (2564). การศึกษาการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมสมรรถนะการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุของนักศึกษาในสถาบันการศึกษาเครือข่ายความร่วมมือนานาชาติ ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7*(10), 159-170.

พัชรี แวงวรรณ, และนิสากร วิบูลชัย. (2560). ผลการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม, 14*(3), 57-66.

ราตรี อร่ามศิลป์, อรภิชา บรรเทาวงษ์, และ อรพินท์ สุทธิสหัส. (2566). ผลของการจัดการเรียนรู้กระบวนการพยาบาลชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานต่อสมรรถนะการจัดการสุขภาพชุมชนของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารสภาการพยาบาล, 38*(2), 28-37.

สิริอร ข้อยุ่น, ภาสินี โทอินทร์, และวัจนา สุคนธวัฒน์. (2562). สมรรถนะการพยาบาลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี. *วารสารโรคและภัยสุขภาพ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 จังหวัดนครสวรรค์, 13*(3), 12-24.

อารยา เจรนุกุล, และแสงเดือน พรมแก้วงาม. (2564). ประสบการณ์การเรียนการสอนออนไลน์วิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ 2 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019: กรณีศึกษา. *วารสารพยาบาลสภากาชาดไทย, 14*(2), 264-282.

อารี ชีวเกษมสุข. (2564). การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานในยุคความปกติใหม่. *วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล, 37*(1), 25-37.

อุษณีย์ อังคะนาวิน, พัชราภรณ์ อุ่นเตจ๊ะ, สุวีณา เบาะเปลี่ยน, และอมราภรณ์ หมีปาน. (2561). การพัฒนานักเรียนพยาบาลสู่การพยาบาลผู้สูงอายุ. *วารสารพยาบาลทหารบก, 19*(2), 95-102.

Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A. G. (2009). Statistical power analyses using G* Power 3.1: Tests for correlation and regression analyses. *Behavior research methods, 41*(4), 1149-1160.

Hanklang, S., & Sivasan. (2021). Effectiveness of the project-based learning program on Thai nursing student competency for elderly care in the community. *Journal of Health Research, 35*(2), 132-146.

Roller-Wirnsberger, R., Thurner, B., Pucher, C., Lindner, S., & Wirnsberger, G. H. (2020). The clinical and therapeutic challenge of treating older patients in clinical practice. *British journal of clinical pharmacology, 86*(10), 1904-1911.